

1. Obiekt

Relikty zameczku Skrzyńskich na Grojcu

2. Czas powstania

ok. poł. XV wieku

3. Miejscowość

ŻYWIEC - SPORYSZ

4. Adres:

szczyt góry Grojec (612,2 m.n.p.m)

u podnóżu kościoła m. Gólskiej

5. Przynależność administracyjna

woj. Śląskie

powiat i gmina Żywiec

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Sporysz (włączony do Żywca
w 1950 roku)

7. Przynależność administracyjna
przed 1 VI 1975

woj. krakowskie
powiat żywiecki

8. Właściciel i jego adres

Własność komunalna gminy Żywiec

9. Użytkownik i jego adres

częściowo TVP (wieża przekaźnikowa)

10. Rejestr zabytków

A - 383/80 29.12.1980 r.

836 z 22.11.1968

Relikty zamczku Skrzyńskich na Grojcu

ok. poł. XV wieku

ŻYWIEC - SPORMYŚ

szczyt góry Grojec (612,2 m.n.p.m)
dz. Nr 2848 Lwh 1142

woj. Śląskie

powiat i gmina Żywiec

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Sporysz (włączony do Żywca
w 1950 roku)

7. Przynależność administracyjna
przed 1 VI 1975

woj. krakowskie
powiat żywiecki

8. Właściciel i jego adres

Własność komunalna gminy Żywiec

9. Użytkownik i jego adres

częściowo TVP (wieża przekaźnikowa)

10. Rejestr zabytków

A – 383/80 29.12.1980 г.

836 2 22, 11. 1968

SYTUACJA:

Relikty zameczku usytuowane w szczytowych partiach Góry Grojec na wysokości 612,2 m.n.p.m. Góra znajduje się prawie w c centrum Kotliny Żywieckiej w widłach rzek: Koszarawa i Soła, na południe od centrum miasta, w pobliżu browaru (ok. 2 km.)

Teren częściowo zalesiony. Z miejsca lokalizacji zameczku rozpościera się panorama na Żywiec i Beskid Żywiecki. Na szczycie obecnie usytuowana stacja przekaźnikowa TV, oraz drewniany krzyż. Do dnia dzisiejszego relikty zameczku przetrwały w postaci resztek zniszczonego pierścienia wału grodziska. W okresie II wojny światowej przekopano grodzisko tworząc wał strzelecki, co znacznie zatarto przebieg wałów. Badania archeologiczne w latach 1937, 1938 i 1983 r. wykazały struktury budowy wałów z czasów średniowiecznych. Należy stwierdzić, że w czasie fortyfikowania wzgórza starano się wykorzystać jego układ naturalny. Można zaobserwować pewne różnice w konstrukcji wału, w zależności od miejsca jego posadowienia. W przypadku sypania wału na warstwie próchnicy po uprzedni zniwelowaniu terenu stosowano konstrukcje kamienno-drewniano-ziemną, natomiast wał sadowiony bezpośrednio na skale ma konstrukcję ziemno-kamienną. W czasie budowy fortyfikacji używano dużych kamieni, niejednokrotnie głazów, przy czym przestrzenie między nimi często były wypełniane drobnymi kamykami lub polepą. Duże i płaskie kamienie układane były na zewnątrz wału, gdzie tworzyły płaszcz, a szczególnie duże głazy znajdowały się w podstawie wału. W zach. części wału na głębokości od ok. 90 do ok. 180cm. Stwierdzono występowanie przeciwnie ułożonych belek drewnianych. Pomiędzy belkami i tkwiącymi wśród nich kamieniami występowały liczne fragmenty ceramiki średniowiecznej i gwoździe żelazne oraz brakteat guziczkowy, który można datować na 2 poł. XIII w.

Na podstawie powyższych badań oraz analizy historycznej można domniemać, że zamek wzniesiony był z drzewa, zapewne przez Skrzyńskich herbu Łabędź ok. poł XV wieku. Spalony w roku 1477 przez ekspedycję wojskową z polecenia króla polskiego Kazimierza Jagiellończyka, na skutek knowań Mikołaja Komorowskiego, ówczesnego posiadacza zameczku, z królem węgierskim Maciejem. Przeprowadzone w latach 1937-8 przez Zakłady Archeologii Przedhistorycznej UJ z ramienia P.A.U prace wykopaliskowe na tym terenie stwierdzały, że pierwotny zameczek istotnie zbudowany był z drzewa i zniszczony przez pożar. Ustaliły także obszar, jaki on zajmował i umiejscowiły kilka jego budowli i urządzeń obronnych. W trakcie tych badań natrafiono na średniowieczne przedmioty z żelaza (fragment wędzidła, gwoździe, nóż, grot, strzały) oraz kilkanaście fragmentów gotyckich kafli. Fragmenty te o powierzchniach glazurowanych zieloną polewą i ozdobionych płaskorzeźbami, przez zestawienie z w całości zachowanymi kaflami z Oświęcimia (patrz wkładka).

Pierwszy zamek żywiecki usytuowany był na wzniesieniu Grojec w widłach Soły i Koszarawy. Na pd.-zach. od centrum miasta. Zbudowany ok. poł. XV w. przez Skrzyńskich. Według Długosza drewniany zameczek obwarowany wałami, spalony został w 1477 roku (Historiae Polonicae., Kraków 1878, V, 659-60). Wiadomość tę potwierdziły badania archeologiczne przeprowadzone w latach 1937-38. w trakcie badań ustalono obszar założenia, umiejscowiono kilka budowli a także odnaleziono relikty obwarowań ziemnych. Natrafiono także na kilka przedmiotów żelaznych i fragmentów gotyckich kafli.

<p>14. Kubatura</p>	<p>15. Powierzchnia użytkowa</p> <p>powierzchnia zabudowy ok. 600 m/2</p>	<p>16. Przeznaczenie pierwotne</p> <p>mieszkalno-obronne</p>	<p>17. Użytkowanie obecne</p> <p>nieużytkowany</p>
<p>18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja</p> <ul style="list-style-type: none"> - 1937-1938 prowadzenie badań archeologicznych reliktyw przez doc. T. Reymana z PAN - 1940-45 uszkodzenie reliktu przez wykopu rowów strzelniczych. - 1983 r. kontynuacja badań archeologicznych przez Muzeum w Żywcu wyk. Przez Barbarę Gołąb (patrz karta Groni 1985 –Nr XIII) 		<p>19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)</p> <p>Obiekt zachowany w postaci ziemnego pierścienia wału grodziska, z widocznymi gdzieniegdzie kamiennymi występami umocnień. Współcześnie na grodzisku postawiono wieżę przekaźnikowa TV z pawilonem obsługowym.</p> <p>20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie</p> <p>Zakończyć cykl badań archeologicznych, uprzątnąć teren z zarastających go samo siewów, które zacierają czytelność grodziska..</p>	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

- Barbara Gołąb- sprawozdanie z wykopalisk archeologicznych na Grojcu (muzeum w Żywcu)
- Decyzja wpisu do rej. zabytków

24. Uwagi różne

25. Opracował

tekst : mgr inż. arch. Marek Cempla 10.09.2001r.

plany, rysunki : mgr inż. arch. Marek Cempla 10.09.2001r.

zdjęcia fotogr. : mgr inż. arch. Marek Cempla 10.09.2001r.

miejsce przechowywania negatywów : SOZ Bielsko-Biała

KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIEGO

22. Biblioteka

- A. Komoniecki: Chronografia albo dziejopis żywiecki, Żywiec 1987 r.
- J. Szablowski: Katalog zabytków sztuki w Polsce. Powiat żywiecki. Warszawa 1951 r.
- T. Reyman: Znaczenie badań archeologicznych na Grojcu, Gronie I, Żywiec 1938 rok.
- B. Gołąb: sprawozdanie z wykopalisk archeologicznych na Grojcu, Karta Groni t. 13, 1985 r.
- J. Reyniak: Dawne miejsca obronne w dorzeczu górnej Wisły. Karta Groni t. 9-10, 1980 r.
- J. Reyniak: Osadnictwo obronne w dorzeczu górnej Wisły. Acta Archaeologica Carpathica t.XX, 1980 r.

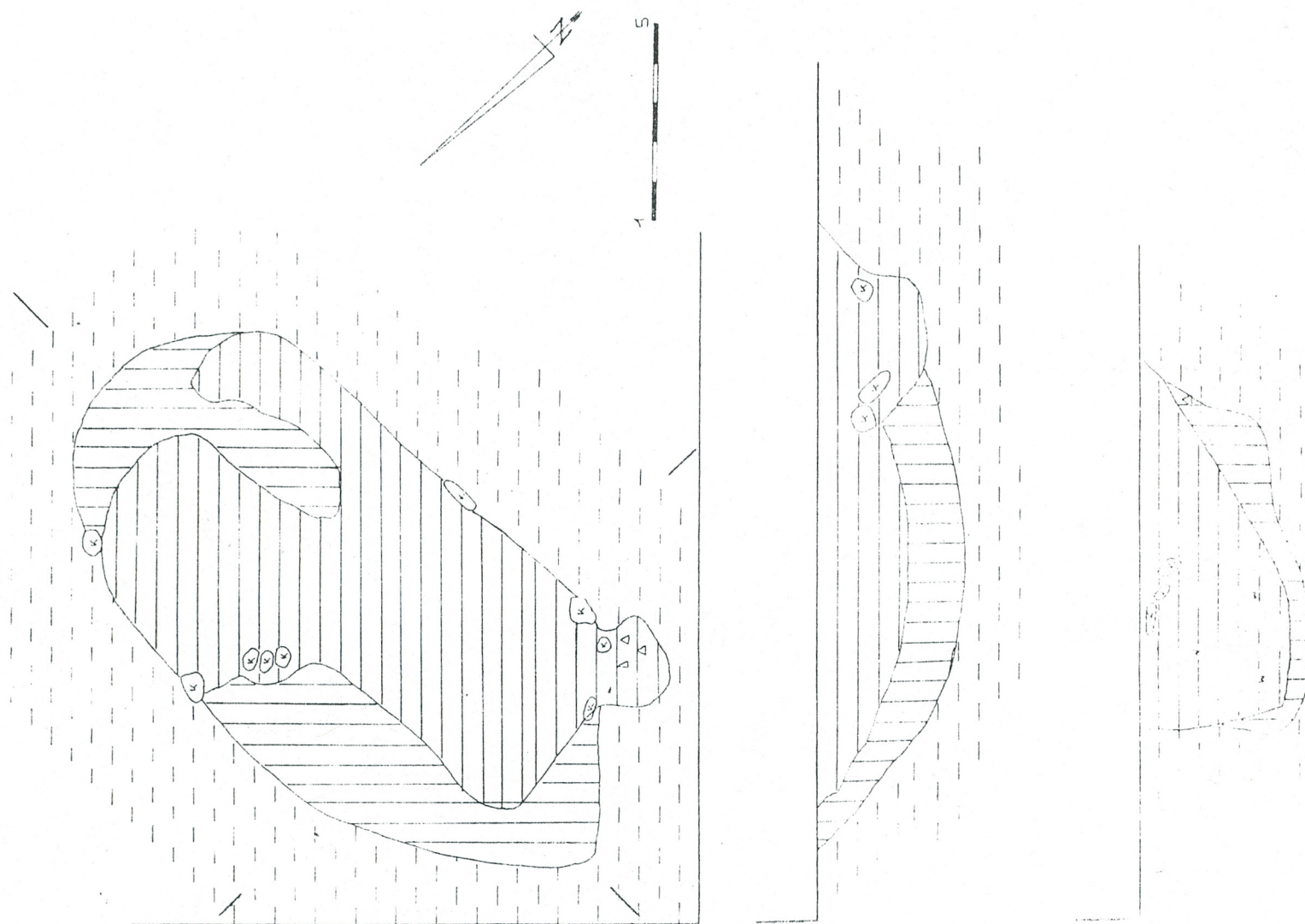
26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

23. Źródła ikonograficzne i fotografia (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

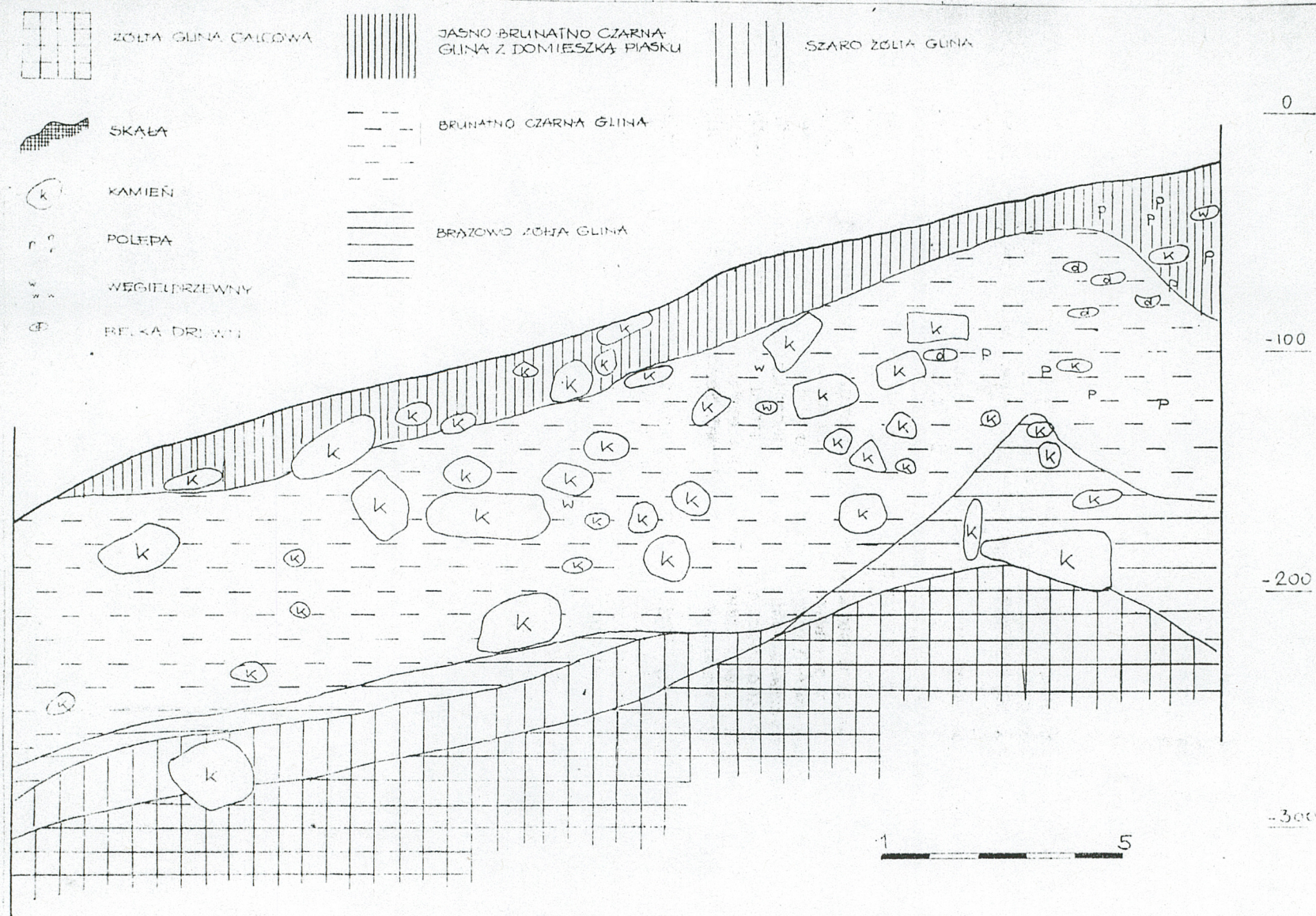
- Zbiór fotografii archiwalnych reprodukcji. W: Żywiec w dawnej pocztówce (pkt. 22)
- Oraz zbiory starych pocztówek oraz fotografii (wraz z rysunkiem A. Komonieckiego przedstawiającym widoki z 1750 r. i 1867 roku - Muzeum w Żywcu)

27. Załączniki

załącznik 1,2,3

ŻYWIEC Relikty zameczku Skrzyńskich na Grojcu przekroje

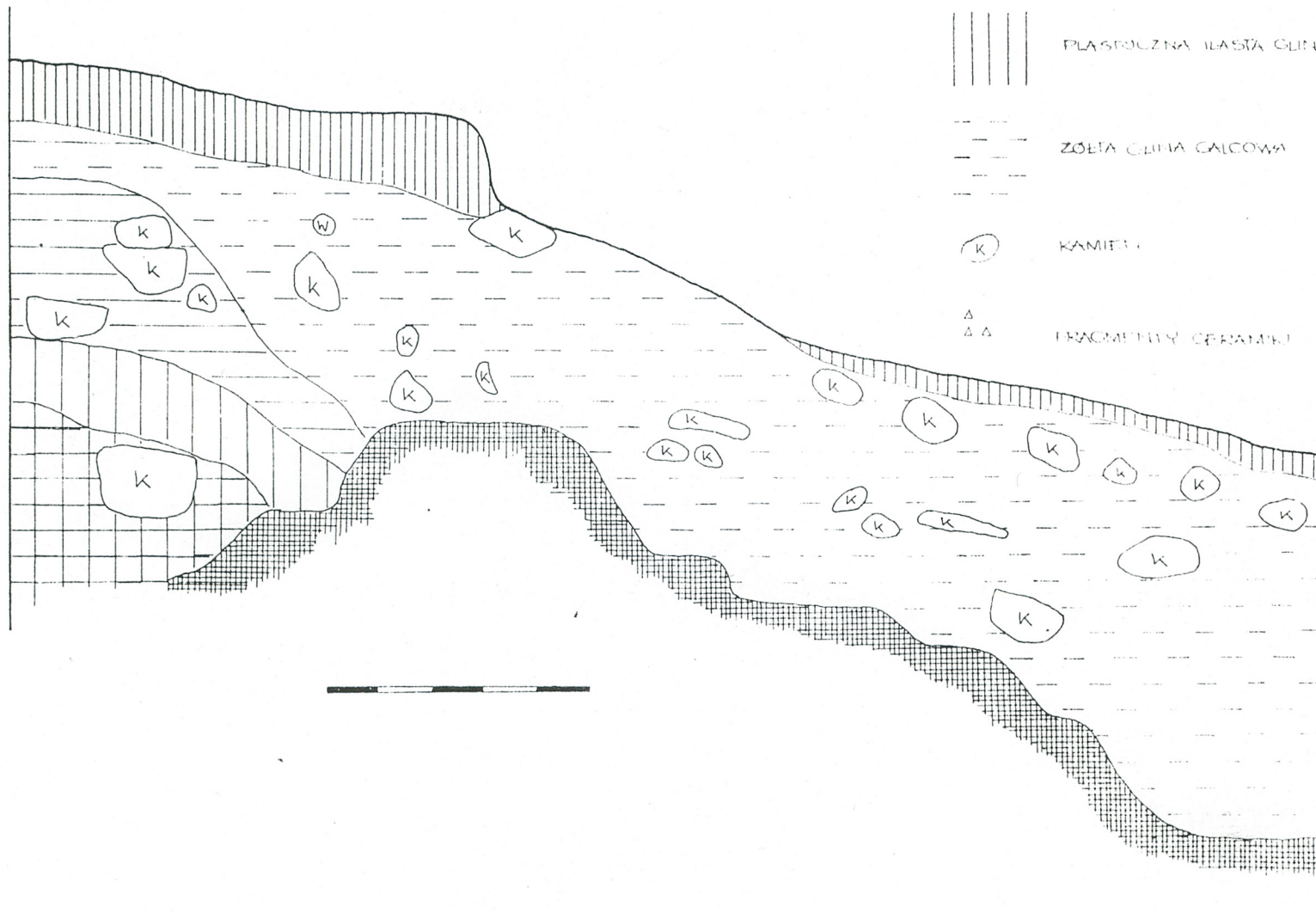

Wkładkę założył: mgr inż. arch. Marek Cempla 20.09.2001
 Miejsce przechowywania negatywów: Archiwum SOZ Bielsko-Biała

0

100

200

BRUJNATE ZŁOTA GLINA
Z DOLNIEJ SZEROKIĄ PŁASZCZĄ

PŁASZCZNA ILASTA GLINA

ZŁOTA GLINA GŁĘBOKA

KAMIEŃ

FRAGMENTY CERAMIKI

-100

-200

-300

ŻYWIEC Relikty zameczku Skrzyńskich na Grojcu zdjęcia

Wkładkę założył: mgr inż. arch. Marek Cempla 20.09.2001
Miejsce przechowywania negatywów: Archiwum SOZ Bielsko-Biała

